

3. Programma Landelijk gebied, natuur en landbouw

Inleiding en ontwikkelingen

Ook voor landbouw en natuur is dit bijzondere jaar niet ongemerkt voorbij gegaan. Buiten is veel werk wel gewoon door kunnen gaan. Voor de landbouw waren er knelpunten bij de afzet van producten en de inzet van arbeid. De belangstelling voor de natuur was ongekend groot, wat de beheerders voor uitdagingen met het toezicht stelde. Ondanks dit bijzondere jaar zijn veel van de doelstellingen en acties uit dit programma toch goed voortgegaan, hoewel er her en der vooral wat projecten waar nieuwe samenwerking en processen aan de orde waren vertraging hebben opgelopen.

De uitdaging voor het realiseren van een volhoudbare landbouw is onverminderd groot. Op Europees niveau zijn stappen gezet om te komen tot een volgende periode Gemeenschappelijk Landbouwbeleid. Deze afspraken bieden kader en houvast voor verdere regionale invulling. Voor Nederland zal dat vorm krijgen in een Nationaal strategisch plan (NSP) dat het komende jaar afgerond zal worden. Tegelijkertijd zijn er in afwachting daarvan afgelopen jaar afspraken gemaakt over de transitieperiode POP3, een verlenging van het bestaande uitvoeringskader. Daarmee kunnen we komende jaren ook in Zeeland verder met de ondersteunen op de route naar een volhoudbare landbouw.

Het stikstofdossier (zie hoofdstuk opgaven) heeft de noodzaak om hard door te werken aan herstel van de biodiversiteit en het halen van de afgesproken natuurdoelen nog eens onderstreept. Omdat de Provincie belangrijke taken heeft op het werkveld van de natuur ligt hier een majeure opgave. Aan het einde van het verslagjaar zijn de landelijke afspraken om hier een flinke slag in te slaan in het kader van het Programma Natuur naar uw Staten toegezonden. Komende jaar zullen deze afspraken tussen Rijk en Provincies per provincie worden vertaald in een concreet programma van maatregelen de komende 10 jaar.

In het kader van de uitwerking van het klimaatakkoord zijn door Rijk en provincies stappen gezet om te komen tot een bossenstrategie. Realiseren van bos kan een belangrijke bijdrage leveren aan de CO₂-problematiek. De landelijke bossenstrategie is voor Zeeland uitgewerkt in de Zeeuwse Bosvisie. Komend jaar zal deze vertaald moeten worden naar de uitvoering.

Zoals hiervoor ook al is aangegeven, heeft juist dit jaar het belang van het buitengebied als ruimte om te recreëren nog eens nadrukkelijk onderstreept. Als provincie zetten we in om de aantrekkelijkheid van het landelijk gebied te vergroten. We doen dit door het stimuleren van een toeristisch mobiliteitsnetwerk (wandel- en fietsknooppunten), aanleg van voorzieningen om natuur- en landschapswaarden zichtbaar en beleefbaar te maken, (natuur)gebieden nog toegankelijker te maken en aandacht te schenken aan de (ontstaans)geschiedenis van het landschap, waaronder de verkrijging van de Unesco-status Geopark. We willen een grotere betrokkenheid van de maatschappij bij de natuur bereiken. De eerste resultaten zijn zichtbaar. Voor komend jaar ligt er een programma van verschillende initiatieven klaar voor de uitvoering.

Speerpunten

- In vervolg op de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) met diverse ministeries, gemeenten, waterschappen en andere Provincies inzetten op een lange termijn beleidsaanpak van 'vervuilende stoffen';
- Ondersteunen initiatieven die bijdragen aan de transitie naar een volhoudbare of meer natuurinclusieve landbouw: met name het verbeteren bodemvruchtbaarheid, zoet water beschikbaarheid, landschappelijke diversiteit (biodiversiteit);
- Het vormgeven van een Zeeuwse kringloopagenda met in het bijzonder aandacht voor eiwittransitie;
- Ondersteunen initiatieven die bijdragen aan het versterken van de positie van de boer in de voedselketen;
- Bij voldoende vraag vanuit de markt het ondersteunen van initiatieven ter versterking van de biologische sector;
- Ondersteunen van kennisontwikkeling, onderwijs en innovatie in de agrarische sector;

- Voortzetten van pilots op vrijwillige basis zoals bufferzones rondom Natura2000 gebieden, akkervogelgebieden en invulling geven aan aangenomen moties voor biodiversiteit in het landelijk gebied;
- Afronden Passende Beoordelingen voor snijden zeegroente, rapen scheldieren, pieren steken, evenementen en vliegbewegingen zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving;
- Implementeren stimuleringsregeling voor innovatieve projecten om wildschade aan gewassen te voorkomen zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving;
- Actief oppakken exotenbestrijding zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving;
- Voortzetten uitvoeren pilot pro-actieve soortenbescherming waarbij voorafgaand aan ontwikkelingen mitigerende maatregelen worden genomen zodat hindernissen op voorhand worden weggenomen, voortvloeiend uit de Natuurvisie;
- Vaststellen Natura 2000 beheerplan voor de Manteling van Walcheren en het Natura 2000 beheerplan voor de Kop van Schouwen;
- Binnen de restant opgave van het Natuurnetwerk Zeeland kijken in hoeverre kansen bestaan voor bos en binnen de bestaande natuur kijken naar mogelijkheden voor omvormen van ambitietypen naar bos.
- Samen met externe partijen een bosaanpak bij compensatie ontwikkelen.

Beleidskader

- Natuurvisie Zeeland 2017-2022
- Natuurbeheerplan Zeeland
- Beheerplannen Natura2000
- Nota toegankelijkheid natuurgebieden (Natuurlijk genieten in Zeeland) 2010
- Beleidsnota Natuurwetgeving
- Omgevingsplan Zeeland
- Omgevingsverordening
- Economische Agenda
- Nota Grondbeleid
- Provinciaal Monitoring- en beoordelingsplan Natuur 2016-2021
- Beheerplannen Natura2000: Yerseke en Kapelse Moer 2018-2024
- Beheerplannen Natura2000: Canisvliet, Groote Gat en Vogelkreek 2017 - 2023
- Beheerplannen Natura2000: Zwin en kievittepolder 2017-2023

Reguliere taken

- Verstrekken subsidies voor natuurbeheer;
- Subsidieverlening aan Collectief Poldernatuur, die vergoedingen aan agrariërs uitkeert;
- Subsidieverlening aan de Faunabeheer Eenheid, die het Faunabeheerplan opstelt;
- Het (mede)opstellen van Natura 2000 beheerplannen;
- Vergunningverlening in het kader van wet Natuurbescherming voor gebiedsbescherming en soortenbescherming;
- Uitvoering van herstel- en instandhoudingsmaatregelen (o.a. PAS) in bestaande Natura 2000 gebieden en het Natuurnetwerk Zeeland;

- Subsidie verstrekken aan IVN, Nationaal Park Oosterschelde, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en Terra Maris;
- Uitvoeren taak zelfrealisatie, verwerving en vervreemding van gronden en tijdelijk beheer van gronden in combinatie met landbouwkundige structuurverbetering;
- Monitoring en beoordeling van natuurkwaliteit;
- Rapportage aan de Staatssecretaris, de Tweede Kamer en Provinciale Staten via de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur.

Maatschappelijk effect

Verbetering van de biodiversiteit, een volhoudbare landbouw en een kwalitatief, hoogwaardige voedselvoorziening samen met andere partijen.

Doelstellingen

Natuurontwikkeling

Het Natuurnetwerk Nederland moet in 2027 worden afgerond. De Zeeuwse opgave is nog circa 802 hectare tot en met 2027 (per 1-1-2020) en ligt op perceelsniveau vast in het Natuurbeheerplan Zeeland.

■ Stand van zaken

Het Natuurnetwerk Nederland is vormt een samenhangend landelijk netwerk van natuurgebieden, natuurontwikkelingsgebieden, beheergebieden en verbindingzones. Het doel van het natuurnetwerk is het behoud en de versterking van het aantal soorten in het wild voorkomende planten en dieren. Sinds de jaren negentig wordt aan dit netwerk gewerkt. In 2020 is de restant opgave op basis van verwerving van natuurhectares en inrichting van Natuur afgenomen naar 725 hectare op 31-12-2020, met dien verstande dat de definitieve afwikkeling van enkele projecten van de openstelling 2020 eerst begin 2021 zullen worden afgerond in verband met enkele juridische dilemma's.

Acties

Blijven hanteren van enkele algemene uitgangspunten, waaronder verwerving op basis van vrijwilligheid, geen planologische schaduwwerking en afstemming tussen natuur en landbouw

■ Voortgang/Resultaat

De verwerving en inrichting van natuurgronden heeft plaatsgevonden overeenkomstig de algemene uitgangspunten bij realisatie van het Natuurnetwerk Zeeland zoals deze zijn verwoord in Natuurvisie 2017-2022. De realisatie van het Natuurnetwerk Zeeland vindt plaats in samenwerking met terreinbeherende organisaties, mede overheden en particuliere grondeigenaren. Het kavelruilbureau vormt daarbij een belangrijke schakel in de keten.

Inzet Kavelruilbureau in combinatie met de Grondbank Zeeland ten behoeve van natuurontwikkeling en alle andere beleidsdoelen

■ Voortgang/Resultaat

Naast de ontwikkelopgave voor het Natuurnetwerk heeft de inzet van het kavelruilbureau in combinatie met de grondbank bijgedragen aan andere doelen zoals landbouw (structuurverbetering), verkeersveiligheid, infrastructuur, wateropgaven (KWR/WB21) etc. Zie ook de paragraaf grondbeleid.

Voor versnelde uitvoering van het Natuurnetwerk is de systematiek van het Natuurbeheerplan in 2019 iets gewijzigd.

Bij kansen die zich voordoen, zullen deze percelen direct worden toegevoegd aan het Natuurnetwerk zonder elders een gelijk aantal hectares te ontgrenzen op kaart. De toe te voegen percelen moeten

daarbij voldoen aan de uitgangspunten van de Natuurvisie, hetgeen inhoudt dat de percelen ecologisch minstens even interessant zijn en aansluiten aan reeds bestaande natuur. In plaats van ontgrenzen wordt de stand van de restant opgave bijgehouden en worden de nieuwe hectares hiervan afgetrokken tot de teller op 0 staat. Op dat moment vervalt de restopgave op de kaart. Er is dus geen sprake van een grotere ambitie qua hectares, maar een andere procedure om te versnellen in uitvoeringstempo.

■ Voortgang/Resultaat

De openstelling voor subsidies van 2020 had betrekking op alle percelen die zijn begrensd als nieuwe natuur. Tevens zijn actief door de provincie gronden aangekocht o.a. bij Axel (30 ha) en gesprekken gevoerd met eigenaren van percelen die in aanmerking komen voor omvorming naar natuur. Met als resultaat dat er via de subsidieregeling SKNL landbouwgronden worden omgevormd naar natuur. Een mooi voorbeeld hiervan is de 10 ha zilte, natte karreveldnatuur in het gebied Vincent den Koornbyter te Dreischor.

Voortgang van de resterende natuurontwikkelingsopgave op basis van aanbod en de kansen die zich voordoen (zie tabel indicatoren)

In 2020 worden naar verwachting percelen aan de Oude Veerseweg en Van 't Hoffweg bij Middelburg ingericht (25 ha) en start de procedure voor aanleg natuur (voornamelijk bos) bij Axel (30 ha). Naar verwachting is dan ook een uitbreiding bij de Braakman (8 ha) gerealiseerd. Daarnaast zijn we in gesprek met een aantal particulieren in de planvormende fase dat mogelijk enkele tientallen hectares natuurontwikkeling kan opleveren.

■ Voortgang/Resultaat

In 2020 is de restantopgave, zoals opgenomen in het Natuurbeheerplan, gedaald van 802 ha natuur naar 725 ha natuur (per 31-12-2020), met dien verstande dat de laatste besluiten voor de openstelling 2020 vanwege enkele juridische dilemma's eerst begin 2021 worden genomen.

Natuurbeheer

Partijen in staat stellen een actief natuurbeheer te voeren om de kwaliteit van natuur en landschap in Zeeland in stand te houden. Het gaat hierbij om beheer van natuurgebieden, agrarisch natuurbeheer, faunabeheer en monitoring.

■ Stand van zaken

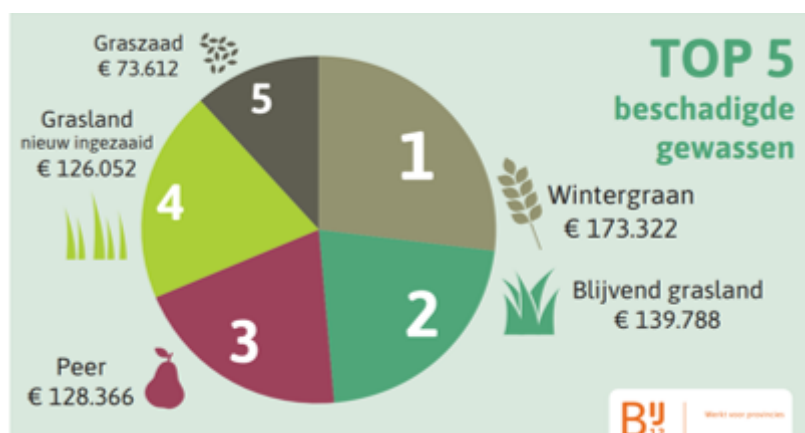
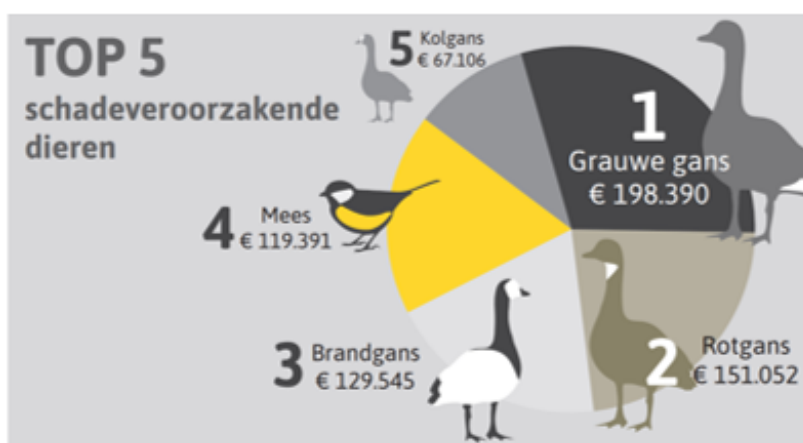
Het grootste deel van het Natuurnetwerk Zeeland wordt beheerd door terreinbeherende organisaties en particuliere grondeigenaren. Het natuurbeheer is in 2020 uitgevoerd conform de landelijke systematiek van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL). De SVNL is de provinciale subsidieverordening voor de subsidiëring van beheer en monitoring van natuurgebieden van het Natuurnetwerk Zeeland en van het agrarisch natuurbeheer. Deze subsidie dekt 75% van de gemiddelde beheerkosten. Bij de subsidieverlening SNL worden zesjarige afspraken met de beheerders gemaakt. In deze afspraken worden ook de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-habitattypen en -soorten meegenomen. Met de gecertificeerde beheerders zijn tevens de jaarlijkse gesprekken gevoerd. In het monitoringplan is opgenomen wat er aan monitoring gedaan moet worden en door wie dit moet worden uitgevoerd. Over monitoring en evaluatie vindt regelmatig overleg plaats met de terreinbeheerders. In oktober vinden er jaargesprekken plaats met de beheerders. Daarbij bespreken we de voortgang van het beheer aan de hand van drie standaard agendapunten: 1- Is het beheer in het afgelopen jaar volgens de beschikking uitgevoerd of is er afgeweken van de beschikking. 2- Welke ontwikkelingen zijn voorzien voor het volgende subsidiejaar? 3- welke kwaliteitsbeoordelingen zijn uitgevoerd en wat zijn de uitkomsten.

Acties

Bestrijding van schade veroorzakende soorten en het uitkeren van schadevergoedingen voor faunabeheer (b.v. ganzen in ganzenrustgebieden)

Voortgang/Resultaat

De schadevergoedingen lopen via BIJ12 die voor alle provincies de schadeverzoeken afhandelt. De rapportages van BIJ12 lopen, vanwege het afwijkend schaderitme, niet gelijk met het kalenderjaar. Over het laatste rapportagejaar (1 november - 31 oktober 2019) is in totaal € 687.864 uitgekeerd. De top van schadeveroorzakende diersoorten en schade ondervindende gewassen is al in onderstaande afbeeldingen:

Eind 2019 is BIJ12 overgestapt naar een nieuw automatiseringssysteem. Invoer daarvan is gepaard gegaan met enkele 'kinderziektes'. Er wordt aan gewerkt deze te verhelpen.

Voor schadebestrijding is, naast de reguliere aanpak, een aanvang gemaakt met een gebiedsgerichte aanpak van Brandganzen in Zeeuws-Vlaanderen deze is in 2020 afgerond. Vanwege ontbrekend draagvlak onder de stakeholders wordt daar geen vervolg aan gegeven.

Monitoren van natuurgebieden conform landelijke afspraken en het provinciaal monitoringsplan

Voortgang/Resultaat

Het resultaat hiervan is dat de gecertificeerde terreinbeheerders de monitoring en evaluatie volgens het provinciaal monitoringsplan adequaat uitvoeren. Over monitoring en evaluatie vindt regelmatig overleg plaats met de terreinbeheerders. Om de kwaliteit van de monitoring te bewaken verricht de Provincie daarnaast nog steekproefsgewijs eigen onderzoek en doet mee

in veldcontroles door beheerders. De resultaten hiervan zijn terug te vinden in de Natuurrapportage Zeeland 2019.

Vergoeden en aansturen van effectief en efficiënt natuurbeheer (zie indicatoren voor omvang) op grond van het subsidiestelsel Natuur en Landschap en de kaders uit het Natuurbeheerplan (SVNL)

■ Voortgang/Resultaat

Alle verplichtingen voor beheer op grond van de SVNL zijn nagekomen en beheerders hebben vergoedingen ontvangen conform de jaarlijks landelijk bepaalde vergoedingen per hectare. Met alle beheerders zijn de jaarlijkse gesprekken gevoerd.

Vergoeden van Agrarisch Natuurbeheer via het Collectief Poldernatuur om bij te dragen aan biodiversiteit en landschap buiten de natuurgebieden. Het Rijk stelt extra budget beschikbaar, zodat dit budget wordt verhoogd

■ Voortgang/Resultaat

Deze actie is uitgevoerd. De subsidie voor agrarisch natuurbeheer is voor het beheerjaar 2020 uitgebreid zodat het collectief Poldernatuur Zeeland de clustergebieden voor akkervogels robuuster heeft gemaakt met c.a. 50 ha Open akker en c.a. 100 ha Droge dooradering en daarmee het beheer van landschapselementen, binnendijken en graslanden heeft uitgebreid.

Natuurherstel

Het realiseren van herstel van bestaande natuur om een gunstige staat van instandhouding van natuurgebieden te bereiken binnen en buiten Natura2000.

■ Stand van zaken

De natuurherstelmaatregelen die genomen worden in het kader van het PAS gaan gewoon door. Deze herstelmaatregelen zijn gericht op het herstel van natuurwaarden in de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden. De provincie Zeeland ligt voor de herstelmaatregelen in Natura-2000 gebieden op schema zoals ook blijkt uit de voortgangsrapportage van BIJ12 van september 2020. Een aantal herstelmaatregelen in het natuurnetwerk waren in 2020 het verwijderen van Amerikaanse vogelkers in diverse gebieden, het project Meeuwenduinen en diverse werkzaamheden in o.a. de gebieden Zuidgors, Kwistenburg, Neeltje Jans en de inlagen 1887 en 2005.

Acties

Uitvoeren van herstel- en instandhoudingsmaatregelen in Natura 2000-gebieden om de instandhoudingsdoelen te halen.

■ Voortgang/Resultaat

De provincie Zeeland ligt voor de herstelmaatregelen in Natura-2000 gebieden op schema. Provincies rapporteren jaarlijks naar B12 over de voortgang van de uitvoering van herstelmaatregelen, in de laatste rapportage staat dat de totale opgave voor meer dan 95% op schema ligt.

Uitvoeren van nazorgprojecten in het Natuurnetwerk Zeeland voor zover deze niet vallen onder regulier beheer. Voorbeeld: Baarlandse Kreek

■ Voortgang/Resultaat

Ook in 2020 zijn er voor verschillende projecten, subsidieaanvragen ingediend met als doel de kwaliteit van het gebied een impuls te geven. Dit loopt via de SKNL-regeling. Een mooi voorbeeld hiervan is landgoed Molenwijk. Dit landgoed is in 2020 volledig begrensd binnen het

natuurnetwerk om het mogelijk te maken om hier een kwaliteitsimpuls te realiseren en vervolgens via SVNL te beheren.

Natuurbescherming

Structureel beschermen van de aanwezige Zeeuwse natuur en qua omvang en kwaliteit in tact houden.

■ **Stand van zaken**

Dit betreft een continue proces waarbij de door de provincie wettelijk toebedeelde taken op grond van de Wet natuurbescherming en Wet algemene bepalingen omgeving uitgevoerd worden. Door het beoordelen van plannen en projecten die mogelijk een negatief effect hebben op beschermde gebieden, soorten en houtopstanden wordt de Zeeuwse natuur beschermd en qua omvang en kwaliteit in tact gehouden en waar mogelijk verbeterd. De instrumenten die de provincie daarvoor in handen heeft zijn vergunningen, ontheffingen, herplantplicht en verklaringen van geen bedenkingen.

Acties

Zorgdragen voor het opstellen van Natura 2000 beheerplannen.

De beheerplannen Manteling van Walcheren en Kop van Schouwen worden vastgesteld.

■ **Voortgang/Resultaat**

Naar aanleiding van de landelijke aanpak Stikstof en het daaraan gekoppelde programma Natuur 2021-2030 zullen de beheerplannen Kop van Schouwen en Manteling pas begin 2021 verder worden opgepakt richting afronding. 2021 wordt ingezet als evaluatie van bestaande binnendijkse beheerplannen Natuur2000. De resultaten daarvan inclusief inzicht in landelijke ontwikkelingen worden meegenomen in het vervolgproces.

Bescherming van natuurgebieden en soorten via de bestaande wetgeving, zoals vastgelegd in de Wet natuurbescherming en de Wet ruimtelijke ordening (Natuurnetwerk Zeeland) en de keuzes in de beleidsnota Natuurwetgeving.

■ **Voortgang/Resultaat**

Dit betreft een continue proces waarbij de taken en bevoegdheden van de Provincie op het gebied van natuurwetgeving worden uitgevoerd.

Natuurverbreding/beleving

Zorgen voor draagvlak en betrokkenheid van de samenleving door het realiseren van natuurverbreding en -beleving is verschoven naar het hoofdstuk Fysieke Leefomgeving.

■ **Stand van zaken**

Acties

Actief oppakken exotenbestrijding zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving (voorbeeld: hoornaar);

■ **Voortgang/Resultaat**

Bij voorkomende exoten is in opdracht van de provincie actief ingegrepen (nesten Aziatische Hoornaar en Rosse Stekelstaart). Verder zijn er pilots uitgevoerd m.b.t. bestrijdingsmethoden voor de reuzenberenklauw en Japanse duizendknoop. De resultaten daarvan zullen de komende jaren zichtbaar worden. Tevens ligt in concept de beleidsuitwerking Exoten gereed,

waarin per soort is aangegeven welke aanpak we als provincie voorstellen. Deze beleidsuitwerking zal naar verwachting in het eerste kwartaal van 2021 worden vastgesteld.

Afronden Passende Beoordelingen voor snijden zeeegroente, rapen scheldieren, evenementen en vliegbewegingen zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving;

Voortgang/Resultaat

De passende beoordeling voor het snijden van zeegroenten en het rapen van schelpdieren is afgerond. Begin 2021 worden de resultaten daarvan met belanghebbende partijen besproken. De passende beoordeling voor vliegende objecten zal in het eerste kwartaal van 2021 worden opgeleverd. Voor wat betreft evenementen zal met een afwegingskader worden gewerkt. Na afronding van de passende beoordelingen en overleg over de gevolgen met belanghebbenden, zal eventueel aangepast beleid in beleidsregels worden vastgelegd.

Bij natuurverbreding wordt gezocht naar slimme natuurcombinaties, het stimuleren van maatschappelijke initiatieven en het betrekken van vrijwilligers bij natuur;

Voortgang/Resultaat

Er zijn dit jaar diverse initiatieven geweest: vergroening schoolpleinen, vergroening bedrijventerreinen natuurinclusieve landbouw. In veel gevallen zijn daarbij biodiversiteitsdoelstellingen gekoppeld aan doelstellingen op het gebied van klimaatadaptatie

Continueren van de 90% toegankelijkheid/beleefbaarheid van de natuurgebieden;

Voortgang/Resultaat

Betreft een continue actie waarbij toegankelijkheid van natuurgebieden zoveel als mogelijk wordt nagestreefd. Richtlijn is en blijft dat minimaal 90% van de natuurgebieden voor publiek is opengesteld. Tot nu toe is dit ruimschoots gehaald.

De bestaande 2100 kilometer wandelnetwerk en boerenlandpaden worden beheerd;

Voortgang/Resultaat

Het beheer van de 2100 km boerenlandpad is ondergebracht bij Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Deze heeft, daar waar dat aan de hand is, contracten afgesloten met particulieren en/of agrariërs over wiens land de paden lopen. Doel van deze contracten is om verbindingen of kortsluiting tussen routes te maken, het boerenland te ontsluiten en daarmee te beleven en om onverwachte belevenissen en ontmoetingen met de landbouw te creëren.

Implementeren stimuleringsregeling voor tenminste drie innovatieve projecten om wildschade aan gewassen te voorkomen zoals afgesproken bij de totstandkoming van de beleidsnota Natuurwetgeving;

Voortgang/Resultaat

De eerste pilot betreft een gebiedsgerichte aanpak voor brandganzen in west Zeeuws-Vlaanderen conform het advies van de Maatschappelijke Adviesraad Faunashade. Deze pilot is uitgevoerd maar heeft uiteindelijk, vanwege het ontbreken van voldoende draagvlak bij de stakeholders, geen navolging gekregen.

In 2021 zal een vervolg gegeven worden aan innovatieve projecten om wildschade te voorkomen, maar dan voor andere diersoorten en andere maatregelen.

Uitvoeren pilot pro-actieve soortenbescherming waarbij voorafgaand aan ontwikkelingen mitigerende maatregelen worden genomen zodat hindernissen op voorhand worden weggenomen, voortvloeiend uit de Natuurvisie;

■ Voortgang/Resultaat

Er is, in samenwerking met de gemeente Borsele en betrokken stakeholders, gestart met een pilot pro-actieve soortenbescherming in de dorpskern Nieuwdorp. Doel is om voor veel voorkomende activiteiten (verbouwingen, woningrenovatie) waarbij aanwezigheid van beschermde soorten een rol speelt pro-actief maatregelen te treffen voor die soorten waardoor het vergunningproces kan worden versneld en vereenvoudigd.

Voortzetten uitvoeren pilots op vrijwillige basis zoals bufferzones rondom Natura2000 gebieden, akkervogelgebieden en invulling geven aan aangenomen moties voor biodiversiteit in het landelijk gebied;

■ Voortgang/Resultaat

De multifunctionele zones rondom de meest stikstofgevoelige Natura2000 gebieden worden opgepakt in het kader van de dit jaar gestarte Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof. Voor versterking van akkervogelgebieden en biodiversiteit landelijk gebied in het algemeen zijn diverse initiatieven genomen. Het agrarisch natuurbeheer is in 2020 uitgebreid. Er is deelgenomen aan een landelijke pilots voor versterking biodiversiteit in akkerbouw en fruitteelt via ecoregelingen in het kader van de voorbereiding GLB. En gebiedsgericht lopen er meerdere projecten, o.a. Partridge en bij Groede.

Een volhoudbare landbouw

Bevorderen van een op lange termijn volhoudbare landbouw en een goed rendement.

■ Stand van zaken

Op de eerste plaats wordt samen met de relevante sectoren geïnvesteerd in het verder vormgeven van beleidsdoelen en beleidskader op provinciaal niveau en in afstemming met Rijksbeleid en nieuwe EU GLB. Daarnaast werken we op de tweede plaats, denken en doen combinerend, aan een groot aantal concrete projecten die onder andere in het kader van POP3 gehonoreerd zijn en worden voorbereidingen voor nieuwe openstellingen getroffen, samen met de sector. Bij de afzonderlijke acties worden voorbeelden van deze projecten aangegeven.

Acties

Kaderstelling niet grond-gebonden landbouw (intensieve veehouderij, glastuinbouw)

■ Voortgang/Resultaat

Kaderstelling veehouderij en glastuinbouw vindt plaats in het kader van de in voorbereiding zijnde Omgevingsvisie alsmede binnen de Agenda Landelijk gebied

Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die bijdragen aan zoetwaterbeheer en beschikbaarheid

■ Voortgang/Resultaat

Beschikbaarheid van voldoende zoet water is een voorwaarde voor een succesvolle teelt. De afgelopen jaren hebben we gezien dat dit niet altijd vanzelfsprekend is. Lange perioden van droogte wisselen af met hevige neerslag en wateroverlast. Om in de toekomst beter voorbereid te zijn op deze extremen experimenteren we met nieuwe technieken, ontwikkelen we kennis en ondersteunen projecten zoals diverse projecten POP3 regeling investeringen water, Ondergronds beregenen Rusthoeve, Broedplaats zoet water Schouwen Duiveland en vele anderen.

Dit onderwerp is dermate belangrijk dat we het apart uitwerken in het Deltaprogramma Zoet Water

Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die bijdragen aan een betere bodemvruchtbaarheid en bodemstructuur.

■ Voortgang/Resultaat

De bodem is de belangrijkste productiefactor voor de akkerbouw. Om bodemproblemen als verdichting en teruggang organische stof te voorkomen experimenteren we met innovaties en technieken. De bodem kan daarnaast CO2 opslaan in plantenresten en zo bijdragen aan het klimaatvraagstuk. Rondom al deze onderwerpen zijn we projecten gestart, zoals onderzoek toepassing Bokashi, carbon farming ZLTO, POP3 project biologische landbouw bodemverbetering Voedselbron Graauw, diverse activiteiten bijvoorbeeld lobby fosfaatwet.

Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die bijdragen aan het herstel en beter benutten van functionele agrobiodiversiteit

■ Voortgang/Resultaat

Functionele agrobiodiversiteit betekent de natuur de boer laten helpen en andersom, bijvoorbeeld natuurlijke plaagbestrijding. Het onderwerp staat erg in de belangstelling en talloze onderwerpen worden onderzocht, ook in Zeeland, bijvoorbeeld het onderzoek van de WUR naar agroforestry, en de opdracht verlenging onderzoek Akkerbelt in Zeeland. Uit eerste resultaten blijkt dat een combinatie van instrumenten vaak het beste werkt.

Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die zich richten op eiwittransitie

■ Voortgang/Resultaat

Eiwittransitie is de overgang van het gebruik van dierlijk eiwit naar meer plantaardige vormen. In Zeeland hebben we hiervoor de gehele keten in huis, van veredelaar tot consument. Alle schakels moeten ook gestimuleerd worden, alleen productie zonder marktvraag is zinloos. Met diverse projecten werken we hieraan, Foodcurators en Fooddelta Zeeland kijken met name naar de afzetkant en het project Zeeland Bonenland richt zich op de teelt

Ondersteunen van tenminste 2 initiatieven die zich richten op het versterken van de positie van de boer in de keten .

■ Voortgang/Resultaat

In Zeeland hebben we paar sterke ketens, bijvoorbeeld aardappelen en uien. Om de meerwaarde eerlijker te verdelen stimuleren we ketenbreed onderzoek en experimenten zoals het uienonderzoek Eureka, en leveren we cofinanciering aan Leader project Zeeuws Vlaamse boerenfriet.

Ondersteunen van tenminste 5 initiatieven ter bevordering van kennis en innovatie in de agrarische sector

■ Voortgang/Resultaat

- POP3 project kennisoverdracht
- Leader project ZAJK kennis in het onderwijs
- 6 projecten POP 3 regeling samenwerking voor innovatie

Onderzoeken van de mogelijkheden ter ondersteuning van de biologische sector

Voortgang/Resultaat

Bestuurlijk overleg met de sector gevoerd. Aan de hand daarvan wordt gewerkt aan een plan van aanpak wat onderdeel uit zal maken van het uitvoeringsprogramma landelijk gebied.

Ontwikkelen van een Zeeuwse visie op natuurinclusieve (of kringloop) landbouw

Voortgang/Resultaat

De Zeeuwse landbouwvisie wordt uitgewerkt in het thans in voorbereiding zijnde uitvoeringsprogramma landelijk gebied wat binnenkort aan PS voorgelegd zal worden.

Verbeteren agrarische structuur (tenminste 500 ha kavelruilen, conform POP-aanvraag)

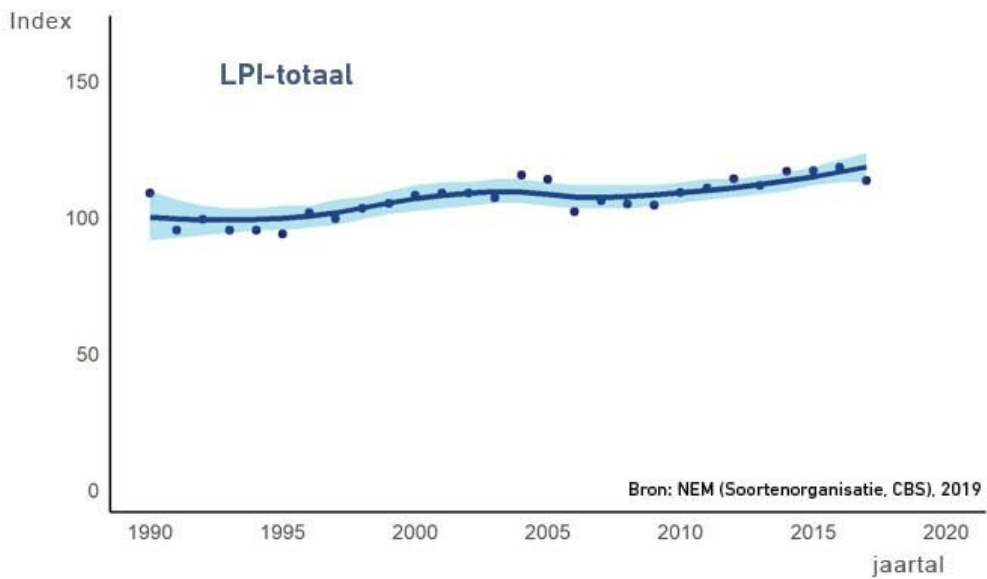
Voortgang/Resultaat

In 2020 zijn er 13 kavelruilen gepasseerd bij de notaris en nog eens 12 ruilen verzonden aan de notaris ter afhandeling. In totaal gaat het om 411 hectare structuurverbetering waarvan er 240 hectare is gepasseerd in 2020. Het aantal ruilen (13) overstijgt de doelstelling van 12 kavelruilen. De moeizame grondmarkt (hoge grondprijzen en lage mobiliteit) maakt het ruilen minder makkelijk en de ruilen die worden gerealiseerd zijn mede daardoor veelal van geringere omvang. Het aantal partijen dat deelneemt in kavelruilen blijft onverminderd hoog; 124 in 2020. Door de lagere omzet in hectares wordt er minder geld besteed aan kavelruilen en daardoor is er een verlenging bij POP3 aangevraagd en toegekend gekregen, waardoor het instrument kavelruil een jaar langer (tot 2022) binnen de bestaande projectbegroting kan opereren. Zie ook paragraaf grondbeleid.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2019	2020	2027
Omvang Nieuwe natuur gerealiseerd	4911 ha	4988 ha	5713 ha
Natuurbeheer Aantal ha natuurareaal in beheer met contract	17.370	17.810	nvt
Living Planet Index *	6,4%	6,4%	nvt

* In 2019 is de Living Planet Index (LPI-index) op provinciaal niveau van CBS beschikbaar gekomen. De biodiversiteit is tov 1990 met 6,4% toegenomen. De LPI is echter een algemene index en er zijn grote verschillen binnen soortgroepen en tussen gebieden. Hiertoe komt elke 3 jaar een aparte rapportage voor naar PS om meer op detail te informeren.

Aantal soorten per meegenomen soortgroep LPI-totaal				
Soortgroep	Vooruit	Stabiel	Achteruit	Niet meegenomen
 Broedvogels	35	24	29	96
 Zoogdieren	2	11	1	32
 Dagvlinders	5	12	5	13
 Libellen	7	5	-	34
 Zoetwater- vissen	2	5	2	59

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2019	Stand 2020	Streefwaarde 2020	Einddoel
Volhoudbare landbouw	Aantal ondernemers betrokken bij nieuwe kennistrjecten	0		100	
Natuurontwikkeling	Aantal ha nog te realiseren nieuwe natuur	802 (1-1-2020)		725 (31-12-2020)	0 (omvang is dan 5713 ha)
Natuurbescherming	Via de VRPZ geldt ruimtelijke bescherming via bestemmingsplannen	100%		100%	100%
Natuurbescherming	Actuele natuurbeheerplannen voor alle Natura2000 gebieden	5		7	7
Natuurverbreding	Aantal kilometer wandelnetwerk	2100 km		2100 km	2100 km
Natuurbeleving	Percentage toegankelijke beleefbare nieuwe natuur	>90%		Minimaal 90%	Minimaal 90%

Wat mag het kosten

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2020	Wijzigingen 2020	Begroting 2020 NW	Rekening 2020	Restant
Lasten					
030101 Natuurontwikkeling	3.314	5.364	8.678	8.133	-545
030102 Natuurbeheer	12.658	-2.373	10.285	10.070	-215
030103 Natuurherstel	4.244	-671	3.573	3.481	-92
030104 Natuurbescherming	761	-366	395	187	-208
030105 Natuurverbreding/beleving	2.372	77	2.449	2.246	-203
030106 Volhoudbare landbouw	309	-14	295	298	3
039999 Ambtelijke inzet	2.981	46	3.027	2.988	-39
Totaal Lasten	26.638	2.064	28.702	27.404	-1.299
Baten					
030101 Natuurontwikkeling	1.026	1.250	2.276	5.435	3.159
030102 Natuurbeheer	800	-800	0	53	53
030103 Natuurherstel	0	0	0	33	33
030104 Natuurbescherming	293	-65	228	319	91
030106 Volhoudbare landbouw	0	0	0	15	15
Totaal Baten	2.119	385	2.504	5.855	3.351
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-24.520	-1.679	-26.198	-21.549	4.650
Onttrekkingen					
980399 Bestemmingsreserves- Pr.3	-62	4.473	4.411	4.411	0
Toevoegingen					
980399 Bestemmingsreserves- Pr.3	0	2.034	2.034	2.761	728
Mutaties reserves	-62	2.439	2.377	1.650	-728
Resultaat na bestemming	-24.582	760	-23.821	-19.899	3.922